

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مؤسسه کاروانمین اجتماعی

۱۹۹

مجموعه حقوق کار

جلد اول: دامنه شمول قانون کار

محمدجواد الهیان

شهریورماه ۱۳۸۹

الهیان، محمدجواد، ۱۳۲۸ -
ایران، قوانین و احکام
مجموعه حقوق کار/تهیه و تنظیم محمدجواد الهیان.
تهران: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۸۹ -
مؤسسه کار و تأمین اجتماعی؛ ۱۹۹، ۲۰۰
۳۰,۰۰۰ ریال: ج.۱: 978-600-5244-54-0؛ ۵۰,۰۰۰ ریال: ج.۲: 978-600-5244-55-7
کتاب حاضر قبلاً به صورت مجزا نیز منتشر شده است.
ج.۱. دامنه شمول قانون کار. - ج.۲. آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی قانون کار
کار - - قوانین و مقررات - - ایران
مؤسسه کار و تأمین اجتماعی
KMH۱۲۷۰/الف۷م۳ ۱۳۸۹
۳۴۴/۵۵۰۱
۲۰۹۲۹۵۸

مجموعه حقوق کار - جلد اول: دامنه شمول قانون کار

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ اول: مردادماه ۱۳۸۹

ناشر: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی

تهیه و تنظیم: محمدجواد الهیان

آماده‌سازی و صفحه‌آرایی: محمد عسگری

لیتوگرافی چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۲۴۴ - ۵۴ - ۰

قیمت: ۳۰,۰۰۰ ریال

نشانی: پاسداران - ابتدای اختیاریه جنوبی - کوچه آزاده - شماره ۵

تلفن: ۲۲۵۶۲۷۳۳ دورنگار: ۲۲۵۸۹۸۹۱ کدپستی: ۱۹۴۵۹۴۱۱۴۸

شبکه اطلاع رسانی: www.lssi.ir پست الکترونیکی: lssi@lssi.ir

شماره صفحه

عنوان

الف	مقدمه
۱	قانون کار و ویژگی‌ها
۴	- کار تابع ..... - رأی شماره ۲۳۶ مورخ ۱۳۸۴/۵/۳۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر این که رابطه مبتنی بر مشارکت از نوع کار تابع نبوده و به این لحاظ رابطه کارگری و کارفرمایی مشمول قانون کار احراز نمی‌گردد .....
۶	.....
۱۰	- کارگر (موضوع ماده ۲ قانون کار) ..... - رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۷۷۰ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۶ مبنی بر این که با توجه به تعریف کارگر موضوع ماده ۲ قانون کار ، اطلاق روزمزد به کارگران نافی شمول قانون کار از جمله اعمال مقررات ماده ۲۷ این قانون نسبت به آنان نمی‌شود .....
۱۲	.....
۱۴	- کارفرما (موضوع ماده ۳ قانون کار) .....
۱۶	- کارگاه (موضوع ماده ۴ قانون کار) ..... - رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۷۰۵ مورخ ۱۳۸۶/۸/۲۰ مبنی بر این که در صورت واگذاری و انتقال محل کارگاه به اشخاص حقیقی یا حقوقی ، تعهدات کارفرمای سابق به کارفرمای جدید منتقل و به استناد ماده ۱۲ قانون کار، کارفرمای جدید قائم مقام تعهدات کارفرمای قبلی خواهد بود .....
۱۹	.....
۲۲	- دامنه شمول قانون کار ..... - رأی شماره ۶۷۲ مورخ ۱۳۸۶/۸/۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر این که اشخاص مشمول قوانین و مقررات خاص استخدامی به استناد ماده ۱۸۸ قانون کار به لحاظ تبعیت از ضوابط استخدامی دستگاه متبوع خود در دایره شمول مقررات قانون کار قرار نمی‌گیرند .....
۲۵	.....

- ۲۸ ..... قانون کار و کارگران پاره وقت
- ۲۳ ..... قانون کار و کارگران کارمزد
- ۳۸ ..... قانون کار و کارگران فصلی
- ۴۰ ..... قانون کار و کارآموزان
- ۴۶ ..... قانون کار و اتباع خارجی
- ۵۲ ..... قانون کار و کارگاههای خانوادگی
- ۵۶ ..... قانون کار و کارکنان دولت
- ..... رأی هیات عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۶۴۲ مورخ ۱۳۸۷/۹/۲۴ مبنی بر این که اشتغال بکار کارکنان دولت در غیرساعات اداری در واحدهای بخش خصوصی مشمول قانون کار منع قانونی نداشته و رافع مسئولیت کارفرما در پرداخت حقوق و مزایای استحقاقی آنان نخواهد بود
- ۶۷ ..... قانون کار و کارگران کشاورزی
- ۷۴ ..... قانون کار و کارگرانی که مزد آنان به وسیله مشتریان یا مراجعین تأمین می شود و
- ..... رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۴۱۲ مورخ ۱۳۸۳/۸/۲۶ در زمینه شمول قانون کار نسبت به کارگرانی که مزد خود را به طور مستقیم یا غیرمستقیم از مشتریان دریافت می کنند
- ۷۹ ..... قانون کار و کارگاههای کوچک
- ۸۲ ..... رأی شماره ۲۴۸ الی ۲۵۰ مورخ ۱۳۸۶/۴/۱۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در زمینه ابطال ماده ۲ تصویب نامه شماره ۵۶۳۹۲/ت۲۷۹۲۹هـ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۷ هیأت وزیران و نیز ابطال قسمت هایی از ماده ۳ مصوبه مذکور موضوع آیین نامه اجرایی ماده ۱۹۱ قانون کار در باره معافیت کارگاههای کوچک کمتر از ده نفر کارگر از شمول موادی از قانون کار
- ۸۹ ..... قانون کار و نهادهای انقلابی
- ۹۴ ..... رأی وحدت رویه شماره ۱۲۰ مورخ ۷۴/۷/۱۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در زمینه

- غیرقابل رسیدگی بودن شکایت نهادهای انقلابی از آراء قطعی مراجع حل اختلاف قانون کار در
- ۹۸ ..... دیوان عدالت اداری
- ۱۰۰ ..... - قانون کار و کارکنان خرید خدمت
- ۱۰۲ ..... - شمول قانون کار نسبت به کارکنان خرید خدمت
- ..... - رأی شماره ۳۰۹ مورخ ۷۸/۸/۱۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر ابطال بخشنامه شماره ۲۱۵۸۴ مورخ ۷۷/۵/۲۸ دفتر تنظیم و نظارت بر روابط کار و وزارت کار و امور اجتماعی در رابطه با قراردادهای خرید خدمت
- ۱۱۰ ..... - قانون کار و کار خانگی
- ۱۱۲ ..... - قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی
- ۱۱۶ ..... - قانون کار و کار زنان و نوجوانان
- ۱۲۰ ..... - قانون کار و کارهای سخت و زیان آور
- ۱۲۹ ..... - رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۱۳۶۹ مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۱ مبنی بر این که تشخیص سخت و زیان آور بودن مشاغل با توجه به گزارش بازرسان کار و وزارت کار و امور اجتماعی و کارشناسان بهداشت حرفه ای وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی و لحاظ داشتن شرایط و اوضاع و احوال فعلی کارگاه از وظایف کمیته استانی تشخیص مشاغل سخت و زیان آور می باشد
- ۱۳۸ ..... - قانون کار و دانشگاهها و مدارس غیرانتفاعی
- ۱۴۳ ..... - قانون کار و دانشگاه آزاد اسلامی
- ۱۴۷ ..... - متن کامل اساسنامه جدید و اصلاحی دانشگاه آزاد اسلامی
- ۱۵۱ ..... - رأی شماره ۱۸۷ مورخ ۷۲/۱۱/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در زمینه ابطال بخشنامه شماره ۵۳۶۵۵ مورخ ۷۱/۳/۲۴ وزیر کار و امور اجتماعی مبنی بر عدم شمول قانون کار به کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی
- ۱۶۱ .....

- ۱۶۴ ..... قانون کار و مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی
- ۱۷۱ ..... قانون کار و پارک های علم و فناوری
- ۱۷۵ ..... قانون کار و شرکت های بیمه
- ۱۷۸ ..... قانون کار و بانک ها
- ۱۸۴ ..... قانون کار و شهرداریها
- ۱۸۹ ..... قانون کار و نیروهای مسلح
- رأی شماره ۱۲۷ مورخ ۷۹/۳/۲۹ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در زمینه تأیید بخشنامه شماره ۶۸۹۴۳ مورخ ۷۵/۱۰/۳۰ وزارت کار و امور اجتماعی مبنی بر شمول قانون کار به کارکنان مؤسسات غیرتسلیحاتی وابسته به ارتش
- ۱۹۲ ..... مؤسسات غیرتسلیحاتی وابسته به ارتش
- ۱۹۴ ..... قانون کار و صدا و سیما
- ۱۹۹ ..... قانون کار و دهیاری ها
- ۲۰۴ ..... اشتغال به کار زندانیان
- ۲۱۰ ..... مقررات استخدامی و بیمه ناظر بر کارکنان نهضت سوادآموزی
- ۲۱۳ ..... قانون کار و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی
- ۲۱۶ ..... قانون کار و بیمه بیکاری
- رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۸ مورخ ۸۳/۱/۱۶ مبنی بر این که با انقضای مدت قراردادهای کارموقت، بیکاری کارگر به لحاظ خاتمه مدت قرارداد از مصادیق بیکاری بدون میل واراده محسوب نمی شود
- ۲۲۳ .....

مقدمه

از میان منابع حقوق کار، قانون کار دارای جایگاه و اهمیت ویژه ای می باشد و در نظام حقوق کار ایران منبع و مأخذ اصلی تنظیم رابطه کارگر و کارفرما را تشکیل می دهد، در واقع اگرچه قانون کار، قانونی عام بوده و در این خصوص اصل بر شمول این قانون بر همه اقشار حقوق‌بگیر جامعه است اما وجود قوانین و مقررات خاص استخدامی، قلمرو و دامنه شمول قانون کار را محدودتر می کند. قانون کار که از جمله قوانین حقوق داخلی کشور ما نیز به حساب می آید حقوق و تکالیفی را برای کارگران و کارفرمایان مقرر می‌دارد که در فصول دوازده گانه قانون کار به آنها پرداخته شده است.

در هیأت‌های تشخیص و حل اختلاف که مراجع رسیدگی به دعاوی کارگر و کارفرما هستند، تشخیص رابطه کارگری و کارفرمایی و احراز شمول قانون کار بر این رابطه از مسائل مهم در فرایند دادرسی محسوب می گردد و در این زمینه، اساساً تا زمانی که هیأت‌های رسیدگی بر شمول قانون کار بر رابطه اصحاب دعوی اطمینان حاصل نکنند ورود به ماهیت اختلاف و تصمیم‌گیری و صدور رأی ممکن نخواهد بود. ماده ۱۸۸ قانون کار در مقام بیان تشخیص و تمیز مشمولان قانون کار از غیر مشمولین این قانون مقرر می دارد: « اشخاص مشمول قانون استخدامی کشوری یا سایر قوانین و مقررات خاص استخدامی و نیز کارگران کارگاه‌های خانوادگی که انجام کار آنها منحصراً توسط صاحب کار و همسر و خویشان نسبی درجه یک از طبقه اول وی انجام می شود مشمول مقررات این قانون نخواهند بود».

ضمن تشکر از تلاش‌های جناب آقای الهیان کارشناس برجسته وزارت کار و امور اجتماعی در تدوین مجموعه حقوق کار، کتاب حاضر که تحت عنوان دامنه شمول قانون کار فراهم آمده و در دسترس علاقمندان قرار می گیرد، جلد اول از «مجموعه حقوق کار» می‌باشد که می تواند به عنوان یک منبع آموزشی مورد استفاده کارشناسان روابط کار و اعضای مراجع حل اختلاف در اتخاذ تصمیمات و همچنین ارتقاء سطح دانش و آگاهی کارگزاران دولت، کارفرمایان و کارگران و سایر دست‌اندرکاران نظام روابط کار کشور قرار گیرد. امید است صاحب‌نظران با ارائه پیشنهادات سازنده به منظور غنای هر چه بیشتر این مجموعه مساعدت نمایند.

دکتر محمدرضا سپهری

رئیس مؤسسه کار و تأمین اجتماعی

